

คู่มือ

สำหรับเกษตรกรพื้นเมือง

ภายใต้โครงการพัฒนาธุรูปแบบการเลี้ยงและ การจัดการ

ก่อลดความเสี่ยงต่อโรคไข้หวัดนก

และโรคบาดอื่นในไก่พื้นเมือง

การเลี้ยงและป้องกันโรคใน ไก่พื้นเมือง

คู่มือ การเลี้ยงและป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง

ลิขสิทธิ์

กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
www.dld.go.th

จัดพิมพ์โดย

สำนักควบคุม ป้องกันและนำบดโรคสัตว์
กรมปศุสัตว์

พิมพ์ครั้งที่ 3 จำนวน 100,000 เล่ม

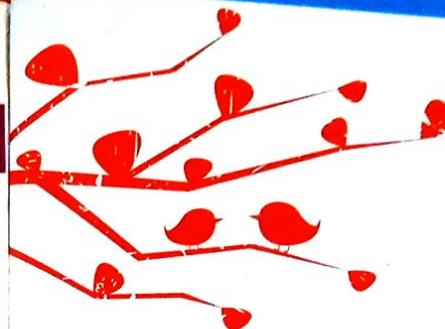
ผู้เรียบเรียง

ครั้งที่ 3

น.สพ.วัชรพงษ์ สุดี
น.สพ.ณัฐวุฒิ จิระ¹
น.สพ.พีรพจน์ มั่นคง
สพ.ณ.วชิราพร แสนสม²
นายพงษ์ศักดิ์ เชื่องเก้า³
นางสาวฉัตรอรุณ พัฒแก้ว⁴
นางสาวสิรินมาศ สุดี⁵

พิมพ์ที่

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
44/16-17 ถ.เลี่ยงเมืองนนทบุรี ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000
โทร. 0 2525 4807-9, 0 2525 4853-4 โทรสาร 0 2525 4855

คำนำ

ไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์ปีกอีชนิดหนึ่ง ที่อยู่คู่กับเกษตรกรไทยมาอย่างช้านาน เกษตรกรนิยมเลี้ยงไว้หลังบ้านเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและค้าขาย รวมไปถึงการเลี้ยงเพื่อเป็นเงมส์กีฬา เช่น การชนไก่หรือประกวดไก่สวยงาม สำหรับการเลี้ยงแบบปล่อยบริเวณบ้านนั้น เป็นการเลี้ยงแบบง่ายๆ ปล่อยให้ไก่พื้นเมืองออกหากินเอง อาจมีเจ้าหรือโรงเรือนໄให้ไก่อาศัยไว้หลบเดดหลบฝน แต่ก็ยังพบเกษตรกรบางส่วนที่ยังคงเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้นอนตามต้นไม้หรือใต้ถุนบ้าน ทำให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคระบาดจากเชื้อพาระด่างๆ

สืบเนื่องจากปัญหาการระบาดของโรคไข้หวัดนกในปี 2547 ส่งผลกระทบอย่างต่อเนื่อง ทำการทำลายเพื่อตัดวงจรการแพร่ระบาดของโรค ความรุนแรงของปัญหายังส่งผลไปถึงการติดเชื้อสู่คน ทำให้มีผู้เสียชีวิตและเจ็บป่วยจำนวนมาก ในขณะเดียวกันเศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการระบาด การนำเข้า-ส่งออกสัตว์ปีก ทางกรมปศุสัตว์ได้ระหันกถึงปัญหาและผลกระทบที่ตามมา จึงได้จัดทำคู่มือ การเลี้ยงและป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง เล่มนี้ขึ้นมา เพื่อเป็นแนวทางถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรได้ศึกษา ทำความเข้าใจถึงสาเหตุ และวิธีการป้องกันโรค รวมไปถึงการดูแลสุขภาพสัตว์ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เกษตรกรสามารถนำไปปรับระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของตนเอง ทางคณะผู้จัดทำได้รวบรวมศึกษาความรู้จากงานวิจัย จึงหวังว่า คู่มือ การเลี้ยงและป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง เล่มนี้ จะเป็นหนังสืออีกเล่มหนึ่งที่จะช่วยให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้ปลอดภัยจากโรคต่างๆ นำมาซึ่งความสำเร็จในอาชีพต่อไป

สารบัญ

	หน้า
1. พันธุ์ไก่พื้นเมือง	1
2. การเลี้ยงไก่พื้นเมือง	
- ไก่พื้นเมือง อายุ 0 - 6 สัปดาห์	2
- ไก่พื้นเมืองระยะเจริญเติบโต อายุ 7 - 16 สัปดาห์	3
- ไก่ล่า อายุ 17 - 26 สัปดาห์	4
- ไก่พ่อแม่พันธุ์ อายุ 26 - 72 สัปดาห์	10
3. การปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง	13
4. แผนผังผลผลิตพันธุ์	13
5. การคัดเลือกพันธุ์	14
6. ต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมือง	14
7. การวางแผนโรงเรือน	15
8. โรคที่สำคัญและการป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง	
- โรคไข้หวัดนก (Avian Influenza)	17
- โรคนิวคาสเซิล (Newcastle Disease)	21
- โรคฝีดาษ (Fowl Pox)	22
- โรคหัวใจเป็ดไก่ (Fowl Cholera)	23
- โรคชี้ขาว (Pullorum Disease)	24
9. การป้องกันโรคในฟาร์มสัตว์ปีกพื้นเมือง	25
10. วิธีการทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรคในเล้าไก่และโรงเรือน	27
11. ยาฆ่าเชื้อที่ใช้ในการควบคุมและลดการกระจายเชื้อโรค	28
12. การทำวัคซีนในสัตว์ปีก	
- ข้อควรทราบก่อนการทำวัคซีน	29
- โปรแกรมวัคซีนสำหรับไก่พื้นเมือง	31
- การเตรียมอุปกรณ์ก่อนทำวัคซีน	31
- ตำแหน่งที่จัดวัคซีน	33
13. สิ่งที่เกษตรกรต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด	34
14. การป้องกันโรคในสัตว์ปีกสำหรับผู้บริโภค	35
15. การป้องกันโรคในสัตว์ปีกสำหรับผู้ชี้อัคคีภัยชีวิต	36
16. การป้องกันโรคในสัตว์ปีกในโรงฆ่าสัตว์ปีก	36

คู่มือ การเลี้ยงและป้องกันโรค ในไก่พื้นเมือง

พันธุ์ไก่พื้นเมือง

ไก่พื้นเมืองในชนบทหมู่บ้านต่างๆ มีหลากหลายพันธุ์ เช่น ไก่แจ้ ไก่อุ ไก่ตะเกา ไก่เบตง และไก่ชน โดยทั่วไปสวนใหญ่แล้ว ไก่พื้นเมือง ในหมู่บ้านจะเป็นสายพันธุ์ไก่ชน สังเกตได้จากแม่ไก่จะมีขนดำ หน้าดำ และแข็งดำ หงอนหิน แต่จะมีแม่พันธุ์บางส่วนที่มีสีเทา สีทอง แต่หงอนก็ยังเป็นหงอนหิน ซึ่งก็เป็นลักษณะของไก่ชนอยู่ เหตุที่เกษตรกรนิยมเลี้ยง "ไก่พื้นเมืองสายพันธุ์ไก่ชน เพราะว่าไก่ชนจะมีรูปร่างใหญ่และยาว เจริญเติบโตดี และแม่พันธุ์ก็ใช้ดก เนื่องจากนักผสมพันธุ์ไก่ชนได้คัดเลือกลักษณะดีเด่นไว้อย่างต่อเนื่องนับร้อยปีมาแล้ว เกษตรกรเพื่อนบ้านจะขอซื้อ ขอรืមหรือขอไปขยายพันธุ์แบบเป็นคนรู้จักมักคุ้นกัน จึงทำให้สายพันธุ์ไก่ชนได้แพร่ขยายพันธุ์มากกว่าไก่พันธุ์อื่นๆ ถ้าวิเคราะห์ในด้านพันธุศาสตร์พบว่า ไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติ การเจริญเติบโตในระยะอายุ 4 เดือนแรก เฉลี่ยไก่ล้มตายมาก คือ เติบโต วันละประมาณ 9-1 กรัม เท่านั้น แสดงให้เห็นว่าไก่พื้นเมืองเหล่านี้เป็นสายพันธุ์เดียวที่ไม่สามารถสืบสืบทอดชีวิตของตน อย่างไรก็ได้ กรมปศุสัตว์ได้ทำการวิจัยผสมพันธุ์คัดพันธุ์ไก่พื้นเมืองมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 โดยเริ่มจากสายพันธุ์ไก่ชนจาก 17 จังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่การปรับปรุงพันธุ์ไม่ได้เน้นในด้านการชนเกร่งแต่เน้นในด้านการเจริญเติบโต และใช้ดก

เพื่อให้สามารถขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว สำหรับไก่ชนไทยแท้สีขันแยกได้ หลากหลายถึง 17 สีขัน เช่น เหลืองทางขวา ประดู่หางดำ เหลืองเลา ประดู่เลา แสมดำ เป็นต้น

การเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ไก่พื้นเมือง อายุ 0-6 สัปดาห์

ลูกไก่ที่จะเลี้ยงขายเนื้อส่งตลาด หรือพวงที่เลี้ยงไว้ทำพันธุ์ในอนาคตนั้น จะเป็นจะต้องมีการดูแลและเลี้ยงดูอย่างดี เริ่มจากลูกไก่ออกจากตุ๊ฟักให้น้ำไปกดด้วยเครื่องอกกลูกไก่เพื่อให้ไก่อบอุ่นด้วยอุณหภูมิกก 95 °F (องศา华renไฮด์) ในสัปดาห์ที่ 1 แล้วลดอุณหภูมิลงสัปดาห์ละ 5 °F (องศา华renไฮด์) อกกลูกไก่เป็นเวลา 3-4 สัปดาห์ ลูกไก่ 1 ตัว ต้องการพื้นที่ในห้องอกกลูกไก่ 0.5 ตารางฟุต หรือเท่ากับ 22 ตัว ต่อตารางเมตร การรักษาความชื้นในห้องต้องไม่ต่ำกว่า 70% ต่อวัน กลางวันใกล้เที่ยงและบ่ายๆ ส่วนกลางคืนจะต้องให้ไฟกagetตลอดคืน ในระหว่างหากจะต้องมีน้ำสะอาดให้กินตลอดเวลา และวางแผนอยู่ใกล้ร่างอาหาร ทำความสะอาดภาชนะใส่น้ำวันละ 2 ครั้ง คือ เช้าและบ่าย ลูกไก่ 100 ตัว ต้องการอาหารที่กินได้ทั้งสองข้างยาว 6 ฟุต และขนาดน้ำหนัก 1 แกลลอน จำนวน 3 ขวด ทำวัสดุป้องกันโรคนิวคาสเซิล โรคหลอดลมอักเสบติดต่อและฝีดาษ ทำวัสดุทั้ง 3 ชนิดตามโปรแกรมวัสดุที่มีอยู่

การรักษาความชื้นในห้องต้องไม่ต่ำกว่า 70% ต่อวัน

ลูกไก่พื้นเมือง อายุ 2 สัปดาห์

การให้อาหารลูกไก่ระยะแรก (1-14 วันแรก) ควรให้อาหารบ่อยครั้ง ใน 1 วัน อาจแบ่งเป็น顿ตอนเช้า 2 ครั้ง ตอนบ่าย 2 ครั้ง และตอนค่ำอีก 1 ครั้ง การให้อาหารบ่อยครั้งจะช่วยกระตุ้นให้ไก่กินอาหารดีขึ้น อีกทั้งอาหารจะใหม่สดเสมอ จำนวนอาหารที่ให้ต้องไม่ให้อย่างเหลือเพื่อจันทร์ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดกลับมาก ปริมาณอาหารที่ให้ในแต่ละสัปดาห์ และน้ำหนักไก่โดยเฉลี่ยแสดงไว้ในตารางที่ 1

อาหารผสมที่ให้ในระยะ 0-6 สัปดาห์นี้ มีโปรตีน 18% พลังงานใช้ประโยชน์ได้ 2,900 กิโลแคลอรี่/กก. แคลเซียม 0.8% ฟอสฟอรัส 0.4% เกลือ 0.5% (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 น้ำหนักและจำนวนอาหารผสมที่ใช้เลี้ยงลูกไก่พื้นเมืองอายุ 0-6 สัปดาห์

อายุลูกไก่	น้ำหนักตัว (กรัม/ตัว)	จำนวนอาหาร ที่ให้ (กรัม/ตัว)	อัตราแลก เนื้อ (กก.)	การจัดการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
สัปดาห์ที่ 1	49	7	0.86	- ทำวัสดุป้องกันโรคนิวคาสเซิล
สัปดาห์ที่ 2	76	11	1.46	หลอดลมอักเสบติดต่อ และฝีดาษ
สัปดาห์ที่ 3	115	21	2.18	
สัปดาห์ที่ 4	185	30	2.45	- อัตราการตายไม่เกิน 3%
สัปดาห์ที่ 5	250	32	2.46	- ซึ่งน้ำหนักเฉลี่ยเมื่อสิ้นสัปดาห์โดย
สัปดาห์ที่ 6	370	33	2.48	การสูญเสียอย่าง 10% เพื่อหาค่าเฉลี่ย เบรียบเทียบกับตารางมาตรฐาน

ไก่พื้นเมืองยะเจริญเติบโต อายุ 7-16 สัปดาห์

การเลี้ยงไก่ระยะเจริญเติบโตระหว่าง 7-16 สัปดาห์ เป็นการเลี้ยงบนพื้นดินปล่อยผุ่งๆ ละ 100-200 ตัว ในอัตราส่วนไก่ 1 ตัว ต่อพื้นที่

1.4 ตารางฟุต หรือไก่ 8 ตัว ต่อตารางเมตร พื้นคอกกรงด้วยแกลบหรือวัสดุดูดซับความชื้นได้ดี การเลี้ยงไก่ระยะนี้ไม่ต้องแยกไก่ตัวผู้ออกจากไก่ตัวเมีย เลี้ยงปันกันได้ การเลี้ยงที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขายเป็นไก่เนื้อพื้นเมือง จะต้องเลี้ยงแบบให้อาหารกินเต็มที่ มีอาหารในถังและวางอาหารตลอดเวลา เพื่อเร่งการเจริญเติบโตให้ได้น้ำหนักตามที่ตลาดต้องการ ให้น้ำสะอาดกินตลอดเวลา ทำความสะอาดร่างกาย วันละ 2 ครั้ง คือ เช้าและบ่าย ลูกไก่ระยะนี้ต้องการร่างอาหารที่มีลักษณะยาวที่กินได้ทั้งสองข้าง ยาว 4 นิ้วต่อไก่ 1 ตัว หรือร่างอาหารชนิดถังที่ใช้แขวนจำนวน 3 ถังต่อไก่ 100 ตัว ต้องการร่างน้ำอัตโนมัติยาว 4 ฟุต หรือน้ำ 24-32 ลิตร ต่อไก่ 100 ตัว ฉีดวัคซีนป้องกันโรคนิคัสเซล ฉีดเมื่อลูกไก่อายุครบ 8 สัปดาห์

ไก่夙 อายุ 17-26 สัปดาห์

การเลี้ยงไก่สาว อายุ 17-26 สัปดาห์ เลี้ยงในคอกบนพื้นดินแบบเลี้ยงปล่อยเป็นฝูงๆ ละ 100-150 ตัว พื้นที่ 1 ตารางเมตรเลี้ยงไก่สาวได้ 5-6 ตัว ถ่ายพยาธิภายในด้วยยาประเทกพิพเพอราซิน อาบน้ำยาฆ่าเชื้อ ไว้ไก่ โดยใช้ยาฆ่าแมลงชนิดผงชื่อ เชฟวิน 85 ตวงยา 3 ช้อนแกงต่อน้ำ 20 ลิตร หรือใช้ยาอาชุนโน่นหรือสูนภารอนก์ได้ นำไก่ลงจุ่มน้ำยาสูนให้เข้าไปยกจนทั่วลำตัว และก่อนนำไปขึ้นจากน้ำยา ให้จับหัวไก่จุ่มลงในน้ำก่อนหนึ่งครั้งเป็นอันเสร็จ วิธีการฆ่าเชื้อ ไว้ไก่

การเลี้ยงไก่สาวต้องควบคุมจำนวนอาหารที่ให้กิน สูงชั้นน้ำหนักทุกๆ สัปดาห์ เปรียบเทียบตารางมาตรฐาน ให้น้ำกินตลอดเวลา คัดไก่ป่วยออกจากฝูงเมื่อเห็นไก่แสดงอาการผิดปกติ ทำความสะอาดคอกและกลับแกลบหรือวัสดุรองพื้นเสมอๆ เมื่อเห็นว่าพื้นคอกเปียกชื้น และ คงไก่ต้องสามารถหายอากาศได้ คงไก่ไม่ควรจะมีดีทบ อับลม อับแสง

ตารางที่ 2 ส่วนประกอบของอาหารลูกไก่พื้นเมืองอายุ 0-6 สัปดาห์

ส่วนประกอบในอาหาร	% ในอาหาร ผสม	วัตถุนิยม	สูตรอาหารผสม (กก.)	
			1	2
โปรตีน	18	ข้าวโพด	63.37	56.75
กรดอะมิโนที่จำเป็น		รำละเอียด	10	15
ไลซีน	0.95	กาบถั่วเหลือง	10.88	21
เมทไธโอนีน + ซีสติน	0.63	ใบกระถินปัน	4	-
ทริปโตเฟน	0.2	ปลาป่น (55%)	10	5
ทริโอนีน	0.69	เปลือกหอย	1	0.5
ไอโซลูซีน	0.81	ไไดแคลเซียม	-	1
อาร์จินีน	1.15	เกลือ	0.5	0.5
ลูซีน	1.65	พรีเม็กซ์ลูกไก่	0.25	0.25
เฟนิลอะลามีน + ไทดีซีน	1.55	รวม	100	100
ซีสติดิน	0.46			
เกลีน	0.94			
ไกลซีน + เชรีน	0.7			
คุณค่าทางโภชนา				
พลังงานให้ประยุกต์ได้ (กิโลแคลอรี่/กก.)	2,900			
แคลเซียม	0.8			
ฟอสฟอรัส	0.4			
เกลือ	0.5			
ไ维ตามิน-แร่ธาตุ	++			

หมายเหตุ

1. ข้าวโพด ข้าวฟ่าง และปลาป่น ใช้แทนกันได้
2. ถ้าพุง ถั่วเชีย ถั่วเหลือง ก่อนใช้ เช่นเดี๋ยอด นาน 15-20 นาทีตากแดด และบดผสมอาหารต่อไป

1.4 ຕາງຝຸດ ມີໄກ 8 ຕັວ ຕອຕາງເມຕຣ ພື້ນຄອກຮອງດ້ວຍແກລບໍ່ຮົວສຸດ
ດູດສັບຄວາມນີ້ໄດ້ ກາຣເລີ່ງໄກຈະຍັນນີ້ເມື່ອຕ້ອງແກໄກຕົວຜູ້ອາກຈາກໄກຕົວມີ
ເລີ່ງປັນໄດ້ ກາຣເລີ່ງທີ່ມີວັດຖຸປະສົງເພື່ອຂາຍເປັນໄກເນື້ອພື້ນເມື່ອ ຈະຕ້ອງເລີ່ງ
ແບບໃຫ້ອາຫາກິນເຕີມທີ່ ມີອາຫານໃນດັ່ງແລ້ວຮາງອາຫາກຄລອດເວລາ ເພື່ອເຮັດກາ
ເຈົ້າເຕີບໂດໃໝ່ເຫັນໜັກຕາມທີ່ຄລາດຕ້ອງການ ໃຫ້ນ້ຳສະອາດກິນຄລອດເວລາ
ທຳກວາມສະອາດຮັງນໍ້າ ວັນລະ 2 ຄວັງ ດື່ມ ເຊົາແລະປ່າຍ ລູກໄກຈະຍັນນີ້ຕ້ອງການ
ຮາງອາຫານທີ່ມີລັກຜະນະຍາທີ່ກິນໄດ້ທັງສອງຂ້າງ ຍາວ 4 ນິວຕ່ອໄກ 1 ຕັວ ມີໄກ
ຮາງອາຫານນິດຄັ້ງທີ່ໃຫ້ແຂວງຈຳນວນ 3 ຄັ້ງຕ່ອໄກ 100 ຕັວ ຕ້ອງກາຮັງນໍ້າ
ອັດນິມຕິຍາວ 4 ຝຸດ ມີນໍ້າ 24-32 ລິຕຣ ຕ່ອໄກ 100 ຕັວ ຈຶດວັນຕື່ນປ້ອງກັນ
ໂຮຄນິວຄາສເຊີລ ຈຶດເນື່ອລູກໄກຢ່າງຄຽບ 8 ສັປດາທ

ໄກສາວ ອາຍ 17-26 ສັປດາທ

ກາຣເລີ່ງໄກສາວ ອາຍ 17-26 ສັປດາທ ເລີ່ງໃນຄອກບນພື້ນດິນແບບເລີ່ງ
ປລອຍເປັນຜູ້ງໆ ລະ 100-150 ຕັວ ພື້ນທີ່ 1 ຕາງເມຕຣເລີ່ງໄກສາວໄດ້ 5-6 ຕັວ
ຖ່າຍພຍາຮີກາຍໃນດ້ວຍຍາປະເນາທີພີພເວຣາຊືນ ອາບນ້ຳຍ້າງ່າເຫົາ ໄກໄກ ໂດຍ
ໃໝ່ຍ້າມ່າແມລັງໜົດຜົງຫຼື ເຊີວິນ 85 ຕວຍາ 3 ຊັ້ນແກງຕ່ອນໜໍ້າ 20 ລິຕຣ ມີໄກ
ໃໝ່ຍ້າອາຊຸນໂທນໍ້ອນກວາອນກໄດ້ ນຳໄກລົງຈຸ່ມນ້ຳຍ້າງູໃຫ້ຂົນເປີກຈຸນທ່ວ່າລຳດັກ
ແລະກອນນຳໄກຂົນຈາກນ້ຳຍາ ໃຫ້ຈັບຫັກໄກຈຸ່ມລົງໃນນ້ຳກ່ອນໜຶ່ງຄວັງເປັນອັນເສົ້ຈ
ວິທີກາຮ່າເຫົາ ໄກໄກ

ກາຣເລີ່ງໄກສາວຕ້ອງຄວບຄຸມຈຳນວນອາຫານທີ່ໄກກີນ ສຸມຊັ້ນໜ້າໜັກ
ທຸກໆ ສັປດາທ ເປົ້າຍເຫັນຕາງມາດຮູ້ນ ໃຫ້ນ້ຳກິນຄລອດເວລາ ດັດໄກປ່າຍ
ອອກຈາກຜູ້ງເມື່ອເຫັນໄກແສດງອາການຜົດປົກຕິ ທຳກວາມສະອາດຄອກແລະກັບ
ແກລບໍ່ຮົວສຸດຮອງພື້ນເສນອາ ເມື່ອເຫັນວ່າພື້ນຄອກເປີຍກື້ນ ແລະ ຄອກໄກຕ້ອງ
ສາມາຮັບຍາອາກາສໄດ້ ຄອກໄກໄໝຄວາຈະມືດທີ່ບັນ ອັບລົມ ອັບແສງ

ຕາງທີ່ 2 ສ່ວນປະກອບຂອງອາຫານລູກໄກພື້ນເມື່ອອາຍ 0-6 ສັປດາທ

ສ່ວນປະກອບໃນອາຫານ	% ໃນອາຫານ ພື້ນ	ສູງອາຫານພສມ (ກກ.)		
		ວັດຖຸດິນ	1	2
ໂປຣດິນ	18	ຂ້າວໂພດ	63.37	56.75
ກຣດອະມິນໃຫ້ຈຳເປັນ		ຮໍາລະເອີຍດ	10	15
ໄລຫືນ	0.95	ກາກຄ້ວ່າເລື່ອງ	10.88	21
ເມທີໂອນືນ + ທີ່ສົດິນ	0.63	ໄນກຮະຄິນປັນ	4	-
ທຣີປີເພັນ	0.2	ປລາປັນ (55%)	10	5
ທຣີໂອນືນ	0.69	ເປົ້ອກຫອຍ	1	0.5
ໄອໂຫຼຸຫືນ	0.81	ໄດ້ແຄລເຫັນ	-	1
ອາຮົຈືນືນ	1.15	ເກລືອ	0.5	0.5
ລູຫືນ	1.65	ພຣີມິກ່າລູກໄກ	0.25	0.25
ເຟັນລະລານືນ + ໄກໂຫຼຸນ	1.55	ຮວມ	100	100
ອືສົດິນ	0.46			
ເວລືນ	0.94			
ໄກລູຫືນ + ເຫຼືນ	0.7			
ຄຸນຄ່າທາງໂກສະ				
ພລັງຈານໃຫ້ປະໂຍບນີ້ໄດ້				
(ກີໂລແຄລອ່ຽງ/ກກ.)	2,900			
ແຄລເຫັນ	0.8			
ຟອສົມອັກ	0.4			
ເກລືອ	0.5			
ໄວຕາມິນ-ແຮ່ຮາດ	++			

ໝາຍເຫດ

- ຂ້າວໂພດ ຂ້າວຝ່າງ ແລະ ປລາຍຂ້າວ
ໃໝ່ແທນກັນໄດ້
- ຄົ້ວພຸ່ມ ຄົ້ວເຂົ້ວ ຄົ້ວເລື່ອງ ກ່ອນໃໝ່ແຫ່ງ
ນໍ້າເດືອດ ນານ 15-20 ນາທີຕາກແດດ
ແລະ ບັດພສມອາຫານຕ່ອໄປ

การให้แสงสว่างต้องให้มีเกิน

11-12 ชั่วโมง ถ้าให้แสงสว่างมากกว่านี้จะทำให้ไก่ไข่เริ่วขึ้นก่อนกำหนด และอัตราการไข่ทั้งปีไม่ดี แต่จะดีเฉพาะใน 4 เดือนแรกเท่านั้น ปกติแสงสว่างธรรมชาติ 8-12 ชั่วโมง ก็เพียงพอ

รูป การให้แสงสว่าง

ตารางที่ 3 แสดงน้ำหนักเม็ดวิตและจำนวนอาหารที่เลี้ยงของไก่รุ่นพื้นเมือง อายุ 7-16 สัปดาห์

อายุไก่ (สัปดาห์)	น้ำหนักตัว (กรัม/ตัว)	จำนวนอาหาร (กรัม/ตัว/วัน)	อัตรา แอลกเอนโซ	การจัดการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
7	443	38	2.5	
8	363	56	2.56	
9	676	50	2.62	
10	872	55	2.75	- ฉีดวัคซีนนิวคาสเซิล และ อหิวาต์ไก่พร้อมหยดวัคซีน
11	901	57	2.79	
12	1,146	64	2.8	หลอดลมอับเสบติดต่อ
13	1,248	66	2.97	- ให้แสงสว่างไม่เกินวันละ 12 ชั่วโมง
14	1,386	69	3.21	
15	1,490	73	3.46	- เปลี่ยนรัสสูรองพื้นทุกๆ รุ่น ที่นำไก่รุ่นใหม่เข้ามาเลี้ยง
16	1,689	80	3.5	

ตารางที่ 4 แสดงส่วนประกอบของอาหารผสมสำหรับไก่รุ่นพื้นเมือง เพศผู้และเพศเมีย อายุ 7-16 สัปดาห์

ส่วนประกอบในอาหาร	% ในอาหาร ผสม	สูตรอาหารผสม (กг.)		
		วัตถุอุดม	1	2
โปรตีน	14.4	ข้าวโพด	73	63.75
กรดอะมิโน		รำลาเวียด	5	18
ไลซีน	0.69	ใบกระถิน	4	-
เมทไอโอนีน + ซิสตีน	0.54	กาภกั่วเหลือง 44%	12.25	11
ทริปโตเฟน	0.15	ถั่วเหลืองเม็ด	-	-
ทริโอนีน	0.54	ปลาป่น 55%	3	5
ไอโซลูซีน	0.62	เปลือกหอยป่น	1	0.5
อาร์จินีน	0.87	ไดคัลเลรีมฟอสเฟต	1	0.5
ลูซีน	1.42	เกลือป่น	0.5	0.5
เฟนิลอะลามีน+ไกโลซีน	1.24	พรีเมิกซ์	0.25	0.25
ยีสติดีน	0.38	รวม	100	100
เกลีน	0.76			
ไกลซีน + เชรีน	0.58			
คุณค่าทางโภชนา				
พลังงาน (M.E.Kcal/Kg)	2,900-3,000			
แคลเซียม	0.85			
ฟอฟอรัส	0.53			
เกลือ	0.5			

หมายเหตุ

- ปลายข้าว ข้าวโพดและข้าวเปลือก ก็ใช้แทนกันได้
- ถั่วเหลืองเม็ดต้องต้มสุกก่อนใช้
- สมุนไพรมีส่วนผสม เช่นเดียวกับ ตารางที่ 2

ตารางที่ 5 แสดงน้ำหนักไก่สาว จำนวนอาหารที่จำกัดให้กินและวิธีการจัดการอื่นที่เกี่ยวข้องสำหรับไก่สาวอายุ 17-26 สัปดาห์

อายุไก่สาว (สัปดาห์)	น้ำหนักตัว (กรัม/ตัว)	จำนวนอาหารที่ใช้ (กรัม/ตัว/วัน)	การจัดการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
17	1,662	68	- ถ่ายพยาธิและอาบน้ำฆ่าเชื้อ
18	1,737	70	Hera ไร้ก์ ก่อนแม่ไก่เริ่มไข่
19	1,784	70	- ให้แสงสว่างไม่เกิน 11-12 ชั่วโมง
20	1,861	70	- แม่ไก่เริ่มไข่ ให้แสงสว่างวันละ
21	1,870	70	14 - 16 ชั่วโมง
22	1,880	70	
23	1,889	80	- จำกัดอาหารให้กินไม่เกินตัวละ
24	1,898	80	80 กรัม/ตัว/วัน
25	1,980	80	
26	1,918	80	

การให้อาหารไก่สาวแบบขังคอก จะต้องจำกัดให้ไก่สาวกินตามตารางที่ 5 พร้อมทั้งตรวจสอบน้ำหนักไก่ทุกๆ สัปดาห์ ให้อาหารวันละ 2 ครั้ง เวลา 07.00-08.00 น. และบ่ายเวลา 14.00-15.00 น. ให้น้ำกินตลอดเวลา และทำความสะอาดร่างน้ำเข้าและบ่ายเวลาเดียวกับที่ให้อาหาร อาหารที่ใช้เลี้ยงไก่สาวเป็นอาหารที่มีโปรตีน 12% พลังงานใช้ประโยชน์ได้ 2,900-3,000 กิโลแคลอรี่ แคลเซียม 0.9% ฟอสฟอรัส 0.45% เกลือ 0.5% และอุดมด้วยแร่ธาตุไทดามินที่ต้องการ ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงส่วนประกอบของอาหารไก่สาวอายุ 17-26 สัปดาห์ และสูตรอาหาร

ส่วนประกอบในอาหาร	% ในอาหาร ผสม	วัตถุ昆蟲	สูตรอาหารผสม (กг.)		
			1	2	2
โปรตีน	12	ข้าวเปลือก	-	-	62
กรดอะมิโน		ข้าวโพด	76	67.5	-
ไลซีน	0.53	รำละเอียด	10	20	18
เมทไธโอนีน + ซีสตีน	0.48	ากาถัวเหลือง	7	5	-
ทริปโตเฟน	0.12	ถัวเหลืองเม็ด	-	-	16
ทริโอนีน	0.45	ปลาป่น	-	5	-
ไอโซโซลูซีน	0.49	เปลือกหอยป่น	1	0.5	1.2
อาร์จินีน	0.68	ಡีแคลเซียมฟอสฟेट	1	1	1.7
ลูซีน	1.27	เกลือป่น	0.25	0.5	0.5
เฟนิลอะลามีน+ไทรอีน	1.04	พรีเมิกซ์	0.5	0.25	0.25
เวลีน	0.64	รวม	100	100	100
ไกลซีน + เซรีน	0.47	หมายเหตุ			
คุณค่าทางโภชนา		- ข้าวโพด ข้าวฟ่าง และปลายข้าวใช้แทนกันได้			
พลังงาน (M.E.Kcal/kg)	2,900-3,000				
แคลเซียม	0.9	- ถัวเหลืองเม็ด ก่อนใช้ต้มให้สุกก่อนโดยแช่น้ำเดือนนาน 15-20 นาที			
ฟอสฟอรัส	0.45				
เกลือ	0.5				

ไก่พ่อแม่พันธุ์ อายุ 26-72 สัปดาห์

ไก่สาวจะเริ่มไข่ฟองแรกเมื่ออายุประมาณ 6-7 เดือน เมื่อไก่เริ่มไข่ให้เปลี่ยนสูตรอาหารใหม่ เพื่อให้มีโภชนาหารเพิ่มขึ้น เพื่อไก่นำไปสร้างไข่รวมทั้งเพิ่มแร่ธาตุแคลเซียม จากเดิม 0.9% เป็น 3.75% พอสฟอรัส 0.35% *ส่วนไก่พ่อพันธุ์นั้นให้อาหารเช่นเดียวกับเม็ดไก่ แต่มีแร่ธาตุแคลเซียมต่ำกว่า คือ 0.9% และฟอสฟอรัส 0.45% เท่าๆ กับ ในอาหารไก่รุ่นหนุ่มสาว*

แสงสว่างเกี่ยวข้องกับการสร้างฮอร์โมนที่ใช้ในกระบวนการผลิตไข่ของเม็ดไก่และต้องให้แสงสว่างวันละ 14-15 ชั่วโมงติดต่อกัน การให้แสงสว่างมากนี้ไม่ดี เพราะทำให้ไก่ไข่ไม่เป็นเวลากระจัดกระจาย บางครั้งไข่กลางคืนจะจิกกันมาก ตื้นตกใจง่าย และมดลูกทะลักออกมากข้างนอก โดยเพิ่มเวลาให้แสงสว่างเพิ่มขึ้นสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง จนถึงสุดท้ายวันละ 14-15 ชั่วโมงแล้วหยุดเพิ่มและรักษาระดับนี้ตลอดไปจนกว่าเม็ดไก่จะหยุดไข่และปลดระหว่างการให้แสงด้วยหลอดไฟนีออนให้ผลดีกว่าหลอดไฟที่มีไส้หังสเตนที่ใช้กันในบ้านเรือนทั่วๆ ไป

โดยใช้หลอดไฟนีออน 40 วัตต์ ต่อพื้นที่ 200 ตารางฟุต และวางหลอดไฟห่างจากกัน 10-14 ฟุต สำหรับเปิดไฟเสริมจากเวลา 18.00-21.00 น. ของทุกคืนเพื่อให้ได้แสงสว่างติดต่อ กัน 14-15 ชั่วโมง

ตารางที่ 7 แสดงอัตราการไข่ สำหรับไก่พ่อแม่พันธุ์อายุ 26-72 สัปดาห์

อัตราการไข่ เดือนที่	อัตราการไข่ต่อเดือน (ฟอง)	กินอาหาร กรัม/ตัว/วัน
1	5	70
2	10	70
3	11	70
4	12	80
5	12	80
6	10	80
7	9	70
8	9	70
9	9	70
10	8	70
11	8	70
12	8	70

รวมไข่/น.น.อาหาร
111 ฟอง/ตัว/ปี
28.2 ก.ก./ปี/ตัว

ตารางที่ 8 สูตรอาหารแม่ไก่ผสมพันธุ์

วัตถุคุณ	สูตรอาหาร			โภชนาในอาหาร	ต้องการโภชนา
	1	2	3		
1. ข้าวโพด	60.5	63.5	66.06	1. โปรตีน	15-16
2. กากถั่วเหลือง (44%)	24	21	14.63	2. พลังงานใช้ประโยชน์ (กิโลแคลอรี่/กг.)	2,900
3. ใบกระถินป่น	4	4	4	3. ไขมัน	3-4
4. ปลาป่น (55%)	-	-	5	4. เยื่อไข	4-5
5. เปลือกหอย	8.5	8.5	8.5	5. แคลเซียม	3.75
6. ไดแคลเซียม (P/18)	2.1	2.1	1	6. ฟอสฟอรัสใช้ได้	0.35
7. เกลือ	0.5	0.5	0.5	7. ไลโนลิอิค	1
8. เมทไธโอนีน	0.1	0.1	0.06	8. ไลซีน	0.71
9. พรีเมิร์แม่ไก่ไข่	0.3	0.3	0.25	9. เมท+ซิส	0.61
10. สมุนไพร (กรัม)	180	180	180	10. ทริปโตเฟน	0.15

หมายเหตุ - อาหารไก่พันธุ์ให้ลดเปลือกหอย และไดแคลเซียมลงเหลือ 1 กก. และเพิ่มข้าวโพดขึ้นทดแทน nokannang.com
- สมุนไพร 180 กรัม ผสมจากพัทธality โดย 144 กรัม + ขมิ้น 7 กรัม + ไฟล 29 กรัม เป็นน้ำหนักแห้ง

การปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง

การที่จะเพิ่มนุ่กด่าของไก่พื้นเมืองได้ เราจะต้องมีพันธุ์ไก่ที่ดี โดยเฉพาะไก่ชนจะต้องเป็นพันธุ์ที่แข็งแรง ในภาคกลางนิยมไก่ชนที่มีรูปร่างใหญ่ หนักตัวละประมาณ 3 - 4.5 กก. แต่ในภาคเหนือจะนิยมไก่ชนขนาดเล็ก น้ำหนักไม่เกิน 3 กก. ส่วนภาคใต้จะนิยมไก่ชนที่มีเดือยแหลมคม และทุกภาคชอบไก่ชนเก่ง การที่ได้ไก่พันธุ์ดีราคาสูง เราจะต้องทำการปรับปรุงพันธุ์ด้วยตนเองอยู่อย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงพันธุ์มีหลักการโดยสรุปอยู่ 2 หลัก ทำความคุ้กันเสมอๆ คือ หลักการจัดผู้ผลสมพันธุ์ กับหลักการคัดเลือกพันธุ์

หลักการผสมพันธุ์ ม 2 แบบอย่างกว้างๆ คือ

- การผสมพันธุ์ระหว่าง พ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่ไม่เป็นญาติกัน
- การผสมกันระหว่างญาติพี่น้องสายเลือดใกล้ชิดกันหรือเรียกว่า การผสมพันธุ์แบบเลือดชิด อย่างไรก็ได้ ในทางปฏิบัติเราจะหลีกเลี่ยงการผสมเลือดชิดค่อนข้างมาก เพราะเรามีจำนวนพ่อแม่พันธุ์จำกัด ในทางทฤษฎี ก็ทำได้แต่ค่าย่าให้เลือดชิดสูงเกิน 49% โดยเฉพาะการปรับปรุงพันธุ์ไก่ให้ได้เลือดบริสุทธิ์หรือพันธุ์แท้ เราจะผสมพันธุ์ให้มีเลือดชิดสูงถึง 49% ก็จะได้พันธุ์ใหม่ หรือพันธุ์ของเรางเองซึ่งเป็นพันธุ์ไก่ที่มีคุณสมบัติเฉพาะพันธุ์

แบบพัฒนาพันธุ์

หลังจากเราได้จำนวนพ่อและแม่พันธุ์ที่จะใช้สำหรับผลิตลูกเพื่อใช้ในการคัดเลือกพันธุ์ไว้หมดแทนในปีต่อไปแล้ว เราจำเป็นจะต้องวางแผนการผสมพันธุ์ว่าพ่อและแม่ตัวใดควรจะผสมกัน ทางวิชาการมีอยู่ 2 แบบ คือ ผสมแบบ 1 ต่อ 1 หรือ พ่อตัวหนึ่งผสมกับแม่หลายตัว เช่น 1 : 5 เป็นต้น

แต่ที่เราได้จำนวนพ่อมา 10 ตัว แม่ 10 ตัว เราจึงควรวางแผนผังพืชสมแบบ 1 : 1 ดังนั้น เราจะได้ลูกพันธุ์ทั้งหมด 10 คู่ ซึ่งทางวิชาการเราระบุว่า 10 สายพันธุ์ ซึ่งเป็นต่อไปเราจะปรับปรุงพันธุ์โดยยึดเอา 10 สายพันธุ์เป็นหลัก ไปทุกๆ ปี และในแต่ละปี เราจะต้องผลิตลูกไก่คละเพศให้ได้คู่ละ 10-20 ตัว ในจำนวน 10-20 ตัวนี้ ให้คัดเลือกไว้ทำพันธุ์ทดลองปีต่อไป 2 ตัว เป็นเพศผู้ และเพศเมียอย่างละครึ่ง รวมลูกไก่ที่จะต้องผลิตในแต่ละปีเพื่อใช้ในการคัดเลือกพันธุ์เท่ากับ 100-200 ตัว และคัดเลือกไว้ทำพันธุ์ 10-20% ของจำนวนไก่ทั้งหมด ซึ่งความเข้มข้นของการคัดพันธุ์จะดับนี้ จะทำให้การคัดเลือกเพื่อปรับปรุงพันธุ์ก้าวหน้าประسบผลสำเร็จ ในระยะเวลา 5-8 ปี

การคัดเลือกพันธุ์

การคัดเลือกพันธุ์เป็นวิธีการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการปรับปรุงพันธุ์ คือ เราก็ต้องการพันธุ์ไก่พื้นเมืองพันธุ์แท่มีลักษณะ ดังนี้

1. ภูร่างใหญ่ สวยงาม น้ำหนักเมื่อโตเต็มที่ที่อายุ 5 - 6 เดือน เพศผู้หนัก 3.5 - 4 กก. เพศเมีย 2.5 - 3 กก. หรือตามขนาดของแต่ละห้องถิน
2. เพศผู้มีลักษณะเป็นไก่ชน
3. ชนเก่ง อดทน และอดลาด
4. ตุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง และทนทานต่อโรคพยาธิ
5. เลี้ยงง่ายในสภาพชนบททั่วไป

ต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมือง

ต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมืองหนัก 1.5 กก./ตัว ราคาหน้าฟาร์ม

* ค่าลูกไก่	9 บาท
* ค่าอาหาร 1 : 35	44.1 บาท

* ค่าแรงงาน	1.44 บาท
* ค่ายา - วัสดุ	1.49 บาท
* ค่าน้ำ - ไฟฟ้า	0.58 บาท
* ค่าวัสดุ - อุปกรณ์โรงเรือน	1.08 บาท
* ค่าเสียโอกาสเงินทุน	0.9 บาท
* อื่น ๆ	21.0 บาท
รวม	79.59 บาท/ตัว
หรือ	44.22 บาท/กก.

การวางแผนโรงเรือน

โรงเรือนไก่สามารถทำเป็นแบบง่ายๆได้ โดยอาศัยวัสดุที่มีในห้องถิน ไม่มีทึบและมีความสูงเพื่อที่จะให้ผู้เลี้ยงเข้าออกได้สะดวก

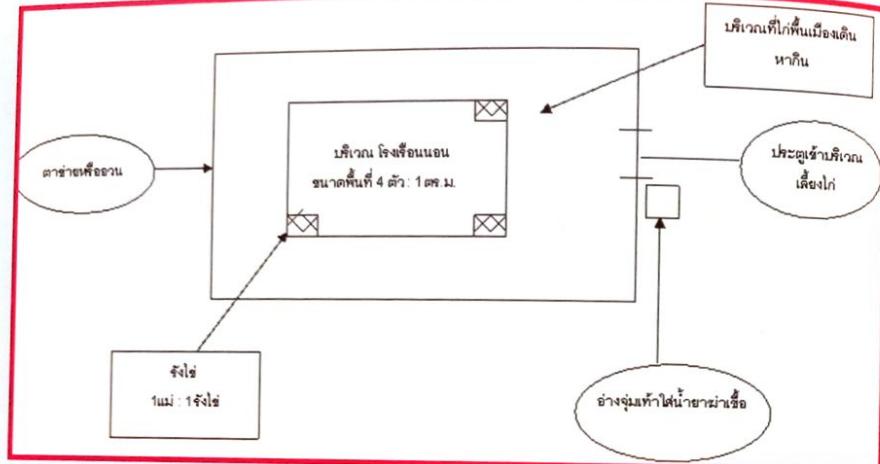
การสร้างโรงเรือนไก่จะมีจุดประสงค์หลักๆ ดังนี้ คือ

1. เป็นที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน
2. ใช้เป็นที่กักลูกไก่แทนแม่ไก่
3. เป็นที่ให้อาหารและน้ำในช่วงภาวะอากาศแปรปรวน เช่น ฝนตกหนัก
4. ใช้เป็นที่ขึ้นไปทำการป้องกันโรค เช่น ทำวัคซีนหรือให้ยาต่างๆ
5. เป็นที่รวบรวมไก่สำหรับจับจำหน่าย

ขนาดของโรงเรือนขึ้นอยู่กับจำนวนไก่ ขนาดอายุของไก่ที่จะเลี้ยง เช่น ถ้าต้องการเลี้ยงเฉพาะระยะลูกไก่จนถึงระยะไก่รุ่นที่ได้น้ำหนักระหว่าง 1.5 - 2 กิโลกรัม จำนวนที่เลี้ยงได้นั้น จะใช้สัดส่วนประมาณ 8 ตัวต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร ดังนั้น ถ้าโรงเรือนมีขนาดกว้าง x ยาว ประมาณ 3×5 เมตร จะสามารถเลี้ยงไก่ได้ประมาณ 120 ตัว แต่ถ้าต้องการเลี้ยงเป็นพ่อและแม่พันธุ์ ควรใช้สัดส่วน ประมาณ 4 ตัวต่อ 1 ตารางเมตร ดังนั้น ในโรงเรือนดังกล่าว จะสามารถเลี้ยงได้ประมาณ 60 ตัว

โรงเรือนต้องอยู่ห่างจากบ้านพักอาศัยของคนเองและเพื่อนบ้าน พอกลมควร และมีพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ปีกเป็นสัดส่วน เพียงพอ และเหมาะสม กับจำนวนสัตว์ปีกที่เลี้ยง โดยมีตาข่าย/อวน หรือวัสดุอื่นไว้กันเป็นรั้ว รอบบริเวณที่เลี้ยง พร้อมจัดให้มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อพร้อมฝาปิดไว้บริเวณหน้า ทางเข้าบริเวณที่เลี้ยงด้วย

รูป แบบโรงเรือน

โรคไข้หวัดนกป้องกันได้ด้วยการเลี้ยงไก่ในโรงเรือน

รูป ตัวอย่างโรงเรือน

โรคกีฬาคัญและการป้องกันโรคไข้กีฬาพื้นเมือง

โรคไข้หวัดนก (Avian influenza หรือ Bird flu)

เป็นโรคติดต่อในสัตว์ปีก เกิดจากเชื้อไวรัส แบ่งเป็น 2 ชนิด ได้แก่ ชนิดไม่รุนแรงและชนิดรุนแรง โรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรงที่เกิดในประเทศไทยเป็นสายพันธุ์ H5N1 ที่สามารถติดต่อถึงคนได้

สัตว์ปีกอะไรบ้างที่เป็นโรคนี้

สัตว์ปีกทุกชนิดสามารถเป็นโรคนี้ได้ ทั้งนี้ เปิดและนกที่ติดเชื้อไวรัส มักจะไม่แสดงอาการป่วย แต่จะขับเชื้อออกทางอุจจาระได้

โรคไข้หวัดนกติดต่อมาถึงสัตว์ปีกได้อย่างไร

โรคนี้สามารถติดต่อได้โดยเชื้อเข้าสู่เยื่อบุจมูก ตาหรือปาก ขณะกินอาหารที่ปนเปื้อนเชื้อโรคจากสิ่งคัดหลังต่างๆ เช่น อุจจาระ น้ำมูก น้ำตา น้ำลาย หรือสัมผัสสัตว์ปีกที่ป่วยหรือตายโดยตรง

รูป มูลสัตว์ปีก

สัตว์ปีกที่ป่วยแสดงอาการอย่างไร

สัตว์ปีกที่ได้รับเชื้อจะแสดงอาการไข้ จำม มีไข้ หน้าบวม หงอนหรือเหนี่ยงบวม มีสีแดงคล้ำ ชัก มีจุดเลือดออกบริเวณหน้าแข้ง หรือด้วยกะทันหันโดยไม่มีอาการป่วย หรือ กินอาหารลดลง ปริมาณไข่ลดลงหรือหยุดไข่

รูป ตายกะทันหัน

รูป ผิวหนังบริเวณหน้าเป็นสีคرمزึ หนองหรือเนื้องบวม มีสีแดงก่อตัว

รูป มีปืนเลือดออกบริเวณหน้าแข้ง

โรคไข้หวัดนกติดต่อมากับสัตว์ปีกในแหล่งที่เลี้ยงได้อย่างไร

เชื้อไวรัสนี้สามารถแพร่กระจายเข้ามาในแหล่งที่เลี้ยง โดยอาจติดมากับนกธรรมชาติ สัตว์อื่นๆ สิ่งของเครื่องใช้ เช่น ถ้วย ชาม ไม้บรรทัด ฯลฯ รวมถึงคนที่เข้าออกแหล่งที่เลี้ยงด้วย

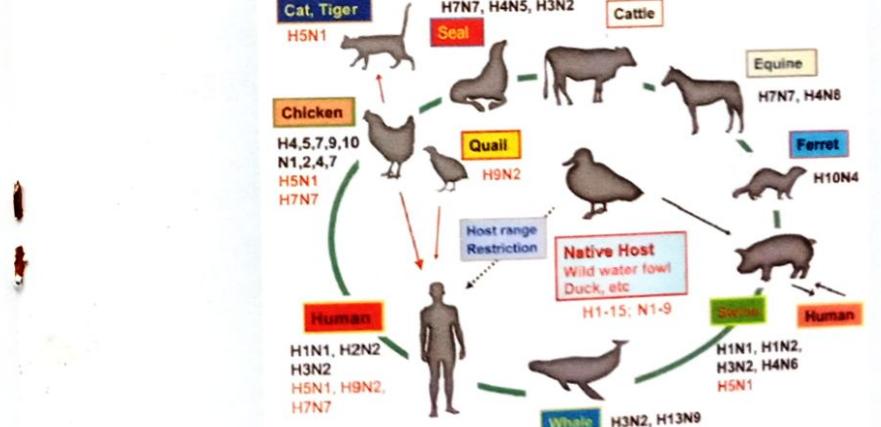
รูป นกอยพยพ

โรคนี้ติดต่อมากับคนได้หรือไม่ ติดต่อได้อย่างไร

โรคนี้ติดต่อสู่คนได้ แต่โอกาสสนับย้อมาก ส่วนใหญ่มักเกิดจากการสัมผัสน้ำมูก น้ำลาย อุจจาระ หรือสิ่งคัดหลังของสัตว์ป่วย ซึ่งอาจติดมากับมือและเข้าสู่ร่างกายทางเยื่อบุของจมูกและตา ในปัจจุบันยังไม่พบการติดต่อของโรคผ่านทางการกินเนื้อหรือไข่ของสัตว์ปีกที่ปรุงสุกแล้ว

รูป ตาขุ่น

รูป วงจรการติดเชื้อไข้หวัดนก

คู่มือ การเลี้ยงและป้องกันโรคไข้หวัดนกเมือง

รูป หัวบวม

รูป มีอาการชักก่อนตาย

คนໄດ້ຮັບເຂື້ອນນາທ່າໃດຈົງແສດຂອງກາ

ປະມານ 1-3 ວັນ ຜູ້ປ່ວຍທີ່ເປັນດີກເລື້ກ ຜູ້ສູງອາຍຸແລະຜູ້ມີໂຄປະຈຳຕັ້ງ
ມີກຸມື້ຄຸ້ມືກັນໄໝດີ ອາຈີ່ມີອາກາຮຸນແຮງໄດ້ ໂດຍຈະມີອາກາຮອບ ນາຍໃຈລຳບາກ

ໂຣຄໄບຫວັດນົກມີພລກຮບທັບຕ່ອຄຣ່າກາໄທຫ່ຽວໄມ

ເນື່ອງຈາກທຳໄໝມີຜູ້ເລີຍຊື່ວິດຈຶ່ງມີພລກຮບທັບທັງທັງດ້ານສາຂາຮຸນສູງ
ແລະເສຣ່າສູງ ໂດຍເນັພາເຖິງຕະຫຼາກຜູ້ເລີຍສັດວິປີກ ຜູ້ຈຳນ່າຍສັດວິປີກ ຜູ້ບົງວິໄກ
ຮຸກຈອາຫາຮສັດວິກ ອຸດສາຫກຮມກາຮແປງຮຸບ ຮວມທັງມີພລກຮບຍ່າງ
ມໍາກາລຕ່ອກຮຸນສູງແລະຕ່ອນເນື່ອງດຶງກາຮທົ່ວທ່ຽວ

ບັນເສີຍຂອງກາຮໃຊ້ວັກເບີນປັບປຸງໂຣຄໄບຫວັດນົກ

ທຳໄໝໄໝສາມາຮັກຮາບສັນນະຂອງໂຣຄ ແລະເກີດກາຮກາຍພັນຫຼຸ
ຂອງເຊື່ອ ທຳໄໝເຊື່ອແພວ່ອອກໄປໃນສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະຕິດຕ່ອສູ່ສັດວິປີກອື່ນໆ
ທຳໄໝເກີດໂຣຄໄໝ

ທ່ານໄຮງູບາລຈຶ່ງມີນໂຍບາຍໄມໃຊ້ວັກເບີນປັບປຸງ ໂຣຄໄບຫວັດນົກໃນສັດວິປີກ

- ເນື່ອງຈາກວັກເບີນໄໝສາມາຮັກປັບປຸງໂຣຄໄໝ 100% ວັກເບີນທີ່ໃຊ້ກັນໃນ
ປັຈຈຸບັນໃນຫຍາປະເທດໃໝ່ໃນກາຮ່າຍຊຸດຍັ້ງໂຣຄ ພຸດຍັ້ງກາຮຕາຍຂອງສັດວິປີກ
ແຕ່ສັດວິປີກທີ່ໃຊ້ວັກເບີນທັ້ງໝາດຈະຄູກທຳລາຍທີ່ໜັງໂຣຄສົງບ ໄນໃຊ້ຈີດເປັນ
ໂປຣແກຣມປະຈຳ

- ສັດວິປີກທີ່ໄດ້ຮັບເຂື້ອງຫັ້ງຈາກທຳວັກເບີນສາມາຮັກຂັ້ນເຂື້ອງອາກາຫາງ
ອຸຈຈາຮໄໝໄໝ ທຳໄໝໄໝເຊື່ອແພວ່ອປັບປຸງສິ່ງແວດລ້ອມ ທຳໄໝຕິດຕ່ອໄປຢັ້ງສັດວິປີກອື່ນ
ແລະເກີດກາຮຮາດຂອງໂຣຄໄໝ

ໂຣຄນົວຄາສເຊັກ (Newcastle Disease)

ສາເຫດ	ພາຣາມິກໂໄວ້ວິສ (Paramyxovirus)
ກາຮຕິດຕ່ອ	ກາຮ່າຍໃຈ ກາຮກິນອາຫາຮທີ່ອຳນໍ້າທີ່ມີເຫຼືອປັນເປື້ອນ
ຮະຍະຝັກດັວ	5-6 ວັນ
ອາກາຮສຳຄັນ	ຮະບບ່າຍໃຈ - ນາຍໃຈລຳບາກ ໄກຈາມ ມື້ນໍ້າມູກ ຕາແລະ ຮະບບ່າຍເດີນອາຫາຮ - ທົ່ວເວັ້ນ ດໍາຍສື່ເບີຍວາຈາມມີເລືອດປັນ
ຮະບບປະສາທ	- ລ້ວສັນ ຕ້ວສັນ ກລຳມັນເນື້ອກະຕຸກ ອັນພາດ ຄອບິດ
ກາຮຮັກຊາ/ປັບປຸງ	ໄມ່ມີກາຮຮັກຊາ ປັບປຸງໂດຍກາຮທຳວັກເບີນໂດຍເຮັມຈີດ ຄົງແຮກໃນຂ່າງອາຍຸ 7-10 ວັນ (ເຊື້ອເປັນ) ຈົດຄົງທີ່ 2 ເມື່ອ ອາຍຸ 3 ສັປດາ໌ (ເຊື້ອເປັນ) ຄົງທີ່ 3 ເມື່ອອາຍຸ 8 ສັປດາ໌ (ເຊື້ອເປັນ) ຄົງທີ່ 4 ເມື່ອອາຍຸ 16 ສັປດາ໌ (ເຊື້ອເປັນແລະ ເຊື້ອຕາຍ) ແລະໜັງຈາກນັ້ນຈືດຫຳທຸກ 6-8 ສັປດາ໌ (ເຊື້ອເປັນແລະເຊື້ອຕາຍ)

ຮູບໄກມີອາກາຮກາງຮະບບປະສາທ ເຊັ່ນ ຄອບິດ ປົກແລະຫາເປັນອັນພາດ

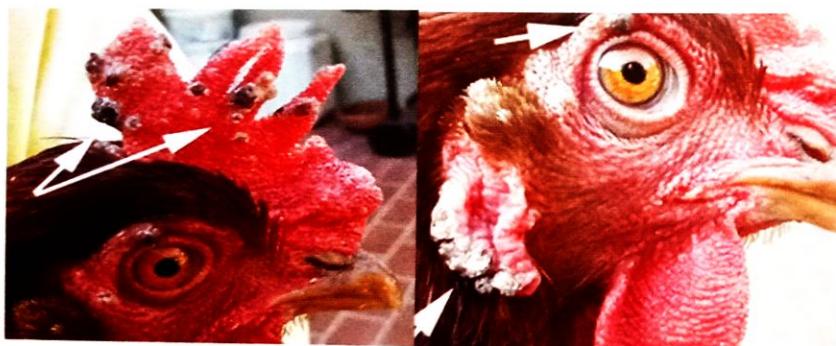
ຮູບ ກ້ອງເສີບ ດໍາຍເປັນສື່ເບີຍ

ຮູບ ກາຮດັກເສັນຂອງເມື່ອຄາ

ຮູບ ຈົດເອີ້ນອົກທີ່ຮະບບກາຮຄືນຫອກກາ

โรคพิต้าช (Fowl Pox)

สาเหตุ	ฟาวล์พ็อกไวรัส (fowl poxvirus)
การติดต่อ	ทางบากแผลหรือรอยขีดข่วน ยุงหรือแมลงดูดเลือด
ระยะเวลา	4-10 วัน
อาการสำคัญ	ฝีดาษแห้ง เป็นตุ่มนูน หรือสะเก็ดบริเวณผิวนังที่ไม่มีขน เช่น หัว คอ รอบทวาร ขา ฝีดาษเปียก มักเป็นแผ่นนูนสีเหลือง พบร้าบในปาก ไซนัส โพรงจมูก คอ กล่องเสียง หลอดลม
การรักษา/ป้องกัน	ใช้ทิงเจอร์ثارที่ฝีวันละ 1-2 ครั้ง (ระวังเข้าตาไก่) ป้องกันโดยการทำวัคซีนในไก่อายุ 5 สัปดาห์ ไก่จะมีความคุ้มโรคอยู่ได้นาน 1 ปี

รูป ตุ่มนูนหรือสะเก็ดบริเวณผิวนัง

โรคหัวเต่าเป็ด-ไก่ (Fowl Cholera)

สาเหตุ	เชื้อแบคทีเรียมลับ พาสจูเรลล่า มัลติซิเด
การติดต่อ	การกินอาหารหรือน้ำที่มีเชื้อปนเปี้ยน การหายใจ การแพร่เชื้อผ่านไข่ หรือพำนะ
ระยะเวลา	2 สัปดาห์
อาการสำคัญ	ชนิดเดี้ยบพลัน ป่วยและตายกะทันหันโดยไม่แสดงอาการให้เห็น หรืออาจพบไข้สูง มีน้ำมูก น้ำลายไหล เป็นเมือกหัวตกร หน้าแดงหงอนสีม่วงคล้ำ หายใจลำบากและถี่ เปื่อยอาหาร กระหายน้ำ ห้องร่าง ขันร่าง ชนิดเรื้อรัง จะมีอาการป่วยนานเป็นเดือน ไม่มีอาการของซึม พบรักชณะบรวมที่เหนียง โพรงจมูก ข้อขา ข้อปีก ฝ่าเท้า และบริเวณก้น ตาและ หายใจหอบ
การรักษา/ป้องกัน	ยาปฏิชีวนะ เช่น เจนตามัยซิน เอ็นโรฟลักษารชินหรือยาซัลฟ้า โดยการฉีด หรือละลายน้ำให้กิน ติดต่อกัน 2 - 3 วัน ป้องกันโดยการทำวัคซีน โดยเริ่มฉีดครั้งแรก เมื่ออายุ 5 สัปดาห์ และฉีดซ้ำทุก 12 สัปดาห์

รูป ตับจะมีจุดเนื้อตายเล็กๆ สีขาวคล้ายผงชอล์กราจากอายุ

รูป ก้อนหนองที่บริเวณหัว

โรคปีบัว (Pullorum disease, Bacillary white diarrhea)

สาเหตุ	เชื้อแบคทีเรีย แซลโมเนลลา พัลลูรุม (<i>Salmonella pullorum</i>)
การติดต่อ	ผ่านทางไข่จากแม่ไก่ที่ติดเชื้อ การสัมผัส การกินและการขายไข่ที่มีการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม
อาการที่สำคัญ	ไก่ที่ติดเชื้อมีอาการหงอย ซึม คอตก ตาปิด ขนยุ่ง จับกลุ่มอยู่รวมกัน ไม่กินอาหาร ถ่ายอุจจาระเหลว มีเสียงปนเมื่อติดเชื้อถึงระบบหายใจ ไก่จะหายใจหอบ และมักตายภายใน 8 - 20 วัน ลูกไก่ที่รอดจะแคระแกร์น โตข้าวส่วนใหญ่ถ้ารอดจะเป็นตัวคอมโรคสามารถแพร่เชื้อต่อไปได้โดยและอัตราการฟักได้ดี
รายโรค	ไก่ที่ตายเฉียบพลัน อวัยวะภายใน เช่น ตับ ม้าม หัวใจ และปอดแสดงอาการติดเชื้อ คือ มีขนาดใหญ่พูบจุดเลือดออกเป็นปืนล้อมรอบตัวเชื้อ เยื่อหุ้มหัวใจหนาและชุ่น พบรูปฝีในส่วนของกล้ามเนื้อหัวใจและปอด กล้ามเนื้อที่กระเพาะปอด และลำไส้สำหรับไก่ใหญ่ที่เป็นโรคแบบเรื้อรังและตัวคอมโรคจะพบรอยโรคชัดเจน ที่รังไข่ คือ ไข่มีความหนาตัว ผิดรูป สีเขียว และมีของเหลวข้นหรือบางครั้งเป็นน้ำอยู่ภายใน ไข่ที่ติดเชื้อนี้จะเกะกะกลุ่มปะปนกับไข่ที่ไม่ติดเชื้อ นอกจากนี้ ยังพบผื่นของกล้ามเนื้อหัวใจเยื่อหุ้มกล้ามเนื้อหนา มีหนองในช่องท้อง
การรักษา/ป้องกัน	การรักษาอาจได้ผลไม่แน่นอน ควรเน้นการป้องกันโรคโดยการจัดการและมีสุขศាសตร์พื้นฐานที่ดี

รูป อุจจาระเหลวสีขาวติดกัน

รูป ไข่ในส่วนกล้ามเนื้อหัวใจ

๙.๑ จังเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์หันศีหากสัตว์ปักของห่าน

- สัตว์ปีกที่ถูกเดี้ยงในระบบฟาร์ม มีอัตราการตายอย่างน้อยร้อยละ 1 ใน 2 วัน หรือมีอัตราการกินอาหารและน้ำลดลงร้อยละ 20 ใน 1 วัน หรืออัตราการสูญเสียมากกว่าร้อยละ 5 ต่อรุ่นการเดี้ยง
- สัตว์ปีกที่ถูกเดี้ยงแบบหลังบ้าน มีอัตราการตายอย่างน้อยร้อยละ 5 ใน 2 วัน และแสดงอาการอื่นร่วมด้วย ดังนี้
  1. ตายกะทันหัน
  2. อาการระบบทางเดินหายใจ เช่น หายใจลำบาก หน้าบวม น้ำตาไหล
  3. อาการทางระบบประสาท เช่น ชา คอบิด
  4. ห้องเสีย หรือขนยุ่ง ซึม ไม่กินอาหาร ไข้ลด ไข้รุ่งผั่งผิดปกติ หงอนเหนียงสีคล้ำ หรือหน้าแข้งมีจุดเลือดออก

การป้องกันโรคใบฟาร์มสัตว์ปักพับเบอง

1. ปรับระบบการเดี้ยงให้สามารถดูแลไก่พื้นเมืองได้ทั่วถึง
2. ควบคุมการเข้า-ออกของคน สัตว์ ยานพาหนะภายในแหล่งที่เดี้ยง
  - 2.1 ห้ามบุคคลภายนอกเข้าแหล่งที่เดี้ยงโดยไม่จำเป็น บุคคลที่เข้าออกแหล่งที่เดี้ยงต้องผ่านการฆ่าเชือก่อนเข้า-ออก แหล่งที่เดี้ยงทุกครั้ง (จุ่มเท้า)
  - 2.2 หลีกเลี่ยงยานพาหนะเข้าแหล่งที่เดี้ยงโดยไม่จำเป็น หากจำเป็นต้องเข้าแหล่งที่เดี้ยงให้เลี้ยงให้อีดพ่นยานพาหนะด้วยน้ำยาฆ่าเชือก่อน

รูป การพ่นน้ำยาฆ่าเชือก

3. งดซื้อสัตว์ปีกจากพื้นที่อื่นๆ เข้ามาเดี้ยงในพื้นที่ที่ไม่เกิดโรค
4. “ไม่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำสาธารณะ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ควรใช้น้ำสะอาดในการเดี้ยงสัตว์ปีก

รูป การเก็บทำลายซากสัตว์ปีก

5. ป้องกันเชื้อโรคที่ป่นเป็นฝุ่นไว้ และถ้าด้วยแรงโน้มถ่วงโดยผู้เชื้อโรคที่ไข้และถูกต้องที่น้ำเข้าแหล่งที่เลี้ยงโดย

6. หากสัตว์ปีกป่วยหรือตายไม่ถูกด้วยสาเหตุใด ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ปศุสัตว์ตำบล อาสาพัฒนาปศุสัตว์ เจ้าพนักงานสัตวบาล เครื่องข่ายเฝ้าระวังโรค และเครื่องข่ายของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขฝ่ายปศุสัตว์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ทันที เพื่อไปดำเนินการควบคุมโรคและทำลายเชื้อโรค และควรปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่อย่างเคร่งครัด ป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ควรสวมผ้าคลุมสติกกันปีน ผ้าปิดปากและมูก ถุงมือ หมาก เมื่อต้องสัมผัสสัตว์ปีกที่ตาย และควรนำอุปกรณ์ที่ใช้แล้วไปแช่และซักล้างด้วยผงซักฟอกก่อนนำมาใช้ใหม่ หรือนำไปเผา หรือฝัง

7. ห้ามนำสัตว์ปีกที่ป่วยหรือตายไปบริโภคหรือจำหน่าย

8. ห้ามนำสัตว์ปีกป่วยหรือตายทิ้งลงในแหล่งน้ำสาธารณะให้ทำการเผาหรือฝังได้ระดับพื้นดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร และรัดทับด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค

9. ล้างมือทุกครั้ง ก่อนและหลังสัมผัสสัตว์ปีก

รูป การฝังกลบและการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ

วิธีการกำความสะอาดและกำลายเชื้อโรคในเล้าไก่และโรงเรือน

1. นำวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ออกนอกโรงเรือนและทำลายเชื้อโรค ดังนี้

1.1 ทำความสะอาดด้วยน้ำยาสม盆ผงซักฟอกถุงหรือขัดคราบไขมัน ฝุ่น แล้วล้างออกด้วยน้ำสะอาด

1.2 แข็งหรือพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ

1.3 ตากวัสดุอุปกรณ์ให้แห้ง

2. กำจัดเศษอาหาร มูลสัตว์ สิ่งปูรอง หยากไย่อออกจากโรงเรือน ราดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ แล้วทำลายโดยการเผาหรือฝัง ไม่ควรนำไปปักปู

3. กำจัดสัตว์พะจะ เช่น หนู แมว ปลวก ด้วยสารเคมีที่ใช้ในการกำจัดสัตว์พะจะดังกล่าว เช่น ยาเบื้องหนู หรือยากำจัดแมว ปลวก

4. ทำความสะอาดโรงเรือนด้วยน้ำยาสม盆ผงซักฟอก โดยการถูหรือขัดคราบไขมัน ฝุ่นออกแล้วล้างด้วยน้ำสะอาดอีกครั้ง

5. พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคให้ทั่วทุกช่องทุกมุมของโรงเรือน โดยการผสมยาฆ่าเชื้อในอัตราส่วนตามที่กำหนดไว้ในฉลากข้างขวด

รูป การทำความสะอาดเล้าไก่และโรงเรือน

ญี่มือ การลีบยงและป้องกันโรคไปกับพื้นเมือง

ยาฆ่าเชื้อที่ใช้ในการควบคุมและลดการกระจายเชื้อโรค

เชื้อไวรัสไข้หวัดนกจะมีความไวต่อน้ำยาฆ่าเชื้อเกือบทุกชนิด และสามารถทำให้อ่อนกำลังลงได้โดยใช้ความร้อนและความแห้ง ควรล้างวัสดุ อุปกรณ์ และยานพาหนะด้วยผงซักฟอก และใช้น้ำยาฆ่าเชื้อทำลายเชื้อโรค เพื่อควบคุมมิให้มีการปนเปื้อนเชื้อโรคไปกับยานพาหนะ กลุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อที่ได้ผลดีในการทำลายเชื้อ คือ

1. กลูตาラลเดไฮด์ (Glutaraldehyde)
2. แอมโมเนียมคลอไรด์ (Ammonium chloride)
3. สารประกอบครอบเตอร์นารี แอมโมเนียม (Quaternary ammonium compound)
4. สารประกอบคลอรีน (Chlorine compound)
5. สารประกอบไอกอเดิน (Iodine compound) เช่น เบต้าดีน โพวิดีน เป็นต้น

รูป น้ำยาฆ่าเชื้อ

6. ฟีโนอล (Phenol) เช่น เดทตลอด เป็นต้น
7. สารที่เป็นกรด-ด่างแก่ เช่น โซเดียมไฮโดรคลอไรด์

การกำจัดเชื้อในสัตว์ปีก

การที่ໄก่จะมีภัยคุกคามต่อชีวิตอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น โปรแกรมการทำวัคซีนที่ดี การเดือดชนิดวัคซีนที่เหมาะสมและคุณภาพดี วิธีการให้วัคซีน สภาพอากาศและสุขภาพของผู้งา่เงื่องขณะที่ทำวัคซีนเป็นต้น นอกจากนี้ การทำวัคซีนในผู้งา่เงื่องไม่กัน ยังยากที่จะให้ทุกดัวสร้างภัยคุกคามกันโรคได้ดีเท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่าวัคซีนไปแล้วได้ผลสมบูรณ์ตามเป้าหมาย แต่โรคอาจเกิดกับไก่เป็นบางส่วน ทำให้ภัยคุกคามกันโรคหมดเร็วกว่าที่ควร ดังนั้น บางครั้งจึงจำเป็นต้องมีการทำวัคซีนซ้ำ

ข้อควรทราบก่อนการทำวัคซีน

1. ทำวัคซีนให้แก่สัตว์ที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง และไม่เป็นโรคเท่านั้น
2. ศึกษารายละเอียดการเก็บรักษาและการทำวัคซีนตามคำแนะนำเฉพาะของวัคซีนแต่ละชนิด เพื่อให้วัคซีนมีประสิทธิภาพดีที่สุด และสามารถเก็บรักษาได้นาน
3. ใช้วัคซีนตามคำแนะนำของสัตวแพทย์เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีโรคระบาดเกิดขึ้นแล้ว หรือเกิดโรคระบาดในบริเวณใกล้เคียง
4. วัคซีนสามารถใช้จนถึงวันหมดอายุที่ระบุไว้ข้างขวด
5. อย่าให้วัคซีนถูกความร้อนหรือแสงแดด และต้องให้วัคซีนครอบดามขนาดที่กำหนดไว้
6. หลังให้วัคซีนแก่สัตว์ที่กำลังจะนำไปปล่อยไว้ ควรเว้นช่วงเวลาตามคำแนะนำของวัคซีนแต่ละชนิด
7. วัคซีนที่เหลือจากการใช้ควรทำลาย เพื่อลบเลี้ยงจากการปนเปื้อนด้วยเชื้อโรคอื่น ซึ่งจะทำให้คุณภาพวัคซีนลดลงและเป็นอันตรายในการนำไปใช้ครั้งต่อไป

8. ขาดบรรจุวัคซีนหรือภาชนะที่ใช้ในการผสมวัคซีน เมื่อใช้แล้วควรต้มหรือเผาทำลายเชือก่อนทิ้ง โดยเฉพาะวัคซีนเข็มเป็น
9. ต้องให้วัคซีนเข้าเมื่อหมดระยะเวลาความคุ้มโรคของวัคซีนแต่ละชนิด
10. วัคซีนแบบที่ต้องผสมกับน้ำยาละลาย เมื่อผสมแล้วต้องใช้ให้หมดภายใน 2 ชั่วโมง ระหว่างนั้นต้องเก็บในกระติกน้ำแข็ง
11. วัคซีนที่เลื่อมสภาพ หมดอายุ มีการป่นเปื้อน หรือสีของวัคซีนเปลี่ยนไป ห้ามนำมาใช้
12. การป้องกันโรคด้วยวัคซีนให้ได้ผล ต้องพยายามให้แก่สัตว์ทุกด้วยในหมู่บ้าน ยิ่งบริมานลัตัวที่ได้รับวัคซีนมาก ระดับภูมิคุ้มโรคในผู้ก่อ疾 โอกาสที่เกิดโรคระบาดจะมีน้อย
13. การให้วัคซีนเพื่อสร้างระดับความคุ้มโรคในแม่พันธุ์ สามารถถ่ายทอดภูมิคุ้มกันให้ลูกได้ในระยะแรกเกิด

ตารางที่ 9 โปรแกรมวัคซีนสำหรับไก่พื้นเมือง

อายุ	วัคซีนที่ใช้						
	อะพิว่าต์ เปิต-ไก	นิวคาสเซิล เชือกเป็น สกogen ลาไชดา	นิวคาสเซิล เชือกสาย สกogen ลาไชดา	กัมเปโนเช่ เป็น	กัมเปโนเช่ สาย	หลอยดูม อีกสเปตติดคล ไนไก	ฝีดาชไก
5-7 วัน							
7-10 วัน		✓					
14 วัน					✓		
14-21 วัน							✓
3 สัปดาห์		✓					
5 สัปดาห์	✓				✓		
8 สัปดาห์		✓					
16 สัปดาห์		✓	✓				
18 สัปดาห์						✓	
ทุกๆ 6-8 สัปดาห์		✓	✓				
ทุกๆ 12 สัปดาห์	✓						✓
วิธีใช้	ฉีดเข้า กลมเนื้อ/ ไส้เดือน	หยอดคล/นม กะลาบาน, สมร์/พ่นและอ่อง	ฉีดเข้า กลมเนื้อ/ ไส้เดือน	ฉะลายเข้า กลมเนื้อ/ ไส้เดือน	ฉีดเข้า กลมเนื้อ/ ไส้เดือน	หยอดคล/ นม	แห้งปัก

การเตรียมอุปกรณ์ก่อนทำวัคซีน

1. อุปกรณ์ในการทำวัคซีน เช่น เข็มและกระบอกฉีดยา ต้องต้มในน้ำสะอาดให้เดือดนาน 15 นาที ก่อนและหลังการใช้ ห้ามแช่ในน้ำยาฆ่าเชื้อโรค
2. วัคซีนชนิดเป็นน้ำหรือน้ำมันพร้อมฉีด จะต้องทำความสะอาดจุกยางและคอขวดด้วยสำลีชูบแลอกออกซอล์ เขี่ยวัคซีนให้เป็นเนื้อเดียวกัน แล้วใช้เข็มและกระบอกฉีดยาที่ต้มสะอาดแล้วดูดวัคซีนออกตามขนาดที่จะใช้
3. วัคซีนชนิดที่จะต้องผสมก่อนใช้ ต้องใช้เข็มและกระบอกฉีดยาที่ต้มสะอาด ดูดน้ำยาละลายที่เตรียมไว้สำหรับวัคซีนแต่ละชนิดฉีดเข้าไปในขวดบรรจุวัคซีน เขี่ยให้เข้ากันประมาณ 2-5 นาที แล้วดูดวัคซีนออกตามขนาดที่จะใช้ วัคซีนที่ละลายแล้วต้องใช้ให้หมดภายใน 2 ชั่วโมง ระหว่างการใช้จะต้องเก็บวัคซีนในกระติกน้ำแข็ง สำหรับลดอุบัติภัยวัคซีนและอุปกรณ์ในการทำ เมื่อใช้แล้วควรต้มทำลายเชือก่อนทิ้งหรือเก็บไว้ โดยเฉพาะวัคซีนเข็มเป็น

วัคซีนสำหรับสัตว์ปีก

วัคซีโนหิว่าดีปีก-ไก่

วัคซีนนิวคาสาเชิลเชื้อเป็น
สารน้ำชาโขต้า

วัคซีนหลอดลมอักเสบติดต่อในไก่

วัคซีนรวมนิวคาสาเชิลและ
หลอดลมอักเสบติดต่อในไก่

วัคซีนฝ้ายไก่

วัคซีนการพาร์ปีก

คำแนะนำที่ดีด้วนวัคซีน

- จีดเข้ากล้ามเนื้อ ใช้เข็มเบอร์ 20-21 ยาว 1/2 นิ้ว บริเวณกล้ามเนื้อหน้าอก หรือกล้ามเนื้อคงขาหลัง จีดเข้ากล้ามเนื้อหน้าอกจะมีความปลอดภัยสูงกว่าจีดเข้ากล้ามเนื้อขาหลัง เนื่องจากกล้ามเนื้อขาหลังมีเส้นประสาทใหญ่พาดผ่าน
- จีดเข้าใต้ผิวนัง ใช้เข็มเบอร์ 20-21 ยาว 1/2 นิ้ว บริเวณหลังคอ
- หยอดตา ดึงหนังตาล่าง หยดวัคซีนด้วยหลอดหยดลงที่ตา
- หยอดจมูก ใช้นิ้วมือปิดจมูกข้างหนึ่งแล้วหยดวัคซีนที่รูจมูกอีกข้างหนึ่ง เมื่อสัตว์สูดวัคซีนแล้วจึงปล่อยนิ้ว
- แหงปีก ใช้เข็มรูปส้อมจุ่มวัคซีนในขาดให้มิดเข็ม แหงที่พังผืดของปีก (Wing Web) อย่าให้ถูกเส้นเลือด

จีดเข้ากล้าม

หยอดตา

หยอดจมูก

แหงปีก

1. จัดให้มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อพร้อมฝาปิด หรือว่างไว้ในที่ร่มป้องกันแสงแดดและฝนได้ โดยก่อนเข้าโรงเรือนต้องจุ่มเท้าในอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อโรคทุกครั้ง

2. หมั่นเปลี่ยนน้ำยาฆ่าเชื้อโรคในอ่างจุ่มเท้าทุกครั้ง เมื่อพบว่าสกปรก หรืออย่างน้อยสักป้าหละครั้ง

รูป การจุ่มเท้าด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ

3. เปลี่ยนน้ำกินและทำความสะอาดชานะไส่น้ำกินของไก่ทุกวัน
4. ภายในโรงเรือนที่ไก่นอนให้ปูวัสดุรองพื้น เช่น แกลบ พังข้าว และเปลี่ยนเมื่อพบว่าสกปรก

5. มีภาชนะใส่น้ำ และถังอาหารให้ไก่กินอย่างเพียงพอ
6. ให้อาหารเสริมนอกจากหากินเอง เช่น ข้าวโพด ข้าวเปลือก เชซีฟัก/ผลไม้ หญ้า แหن หยอดกลัวยลับ ฯลฯ ให้ไก่กินทุกวัน

7. ในกรณีที่จะนำสัตว์ปีกเข้าร่วมผู้ต้องมีการกักกันไว้ในบริเวณเด่น ก่อนอย่างน้อย 7 วัน

8. ดูแล/ตรวจสอบสุขภาพไก่เป็นประจำทุกๆ วัน

รูป ตัวอย่างการเก็บ Cloacal swab

คู่มือ การเลี้ยงและป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง

การป้องกันโรคในสัตว์ปีกสำหรับผู้ประกอบ

- เลือกซื้อสัตว์ปีกจากแหล่งที่เลี้ยงที่ผ่านการรับรองมาตรฐานแหล่งที่เลี้ยงสัตว์ปีกของกรมปศุสัตว์
- เลือกซื้อเนื้อสัตว์ปีก ไข่ และผลิตภัณฑ์สัตว์ปีกจากแหล่งจำหน่ายที่ถูกสุขาลักษณะ
- ไม่ซื้อสัตว์ปีกที่มีราคากูญผิดปกติ หรือสภาพชำกไม่สมบูรณ์ มีจุดเลือดออก สีของเนื้อซีด หรือเกลี้ยงผิดปกติ
- เลือกซื้อไข่ที่บรรจุในภาชนะที่สะอาด ไม่มีมูลติดเปลือกไข่
- บริโภคเฉพาะเนื้อสัตว์ปีกและไข่ที่ปูรุ่งสุก
- หลังจากการปูรุ่งอาหาร ต้องล้างมือด้วยสบู่ทุกครั้ง

รูป ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก

คู่มือ การเลี้ยงและป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง

การป้องกันโรคในสัตว์ปีกสำหรับพู้ช์ชัวสัตว์ปีกที่มีเชื้อ

- ไม่มีเชื้อสัตว์ปีกที่ป่วยหรือตายจากเหล่านี้ที่เลี้ยงที่มีสัตว์ปีกตายมาก

ผิดปกติ

- เมื่อเชื้อสัตว์ปีกที่ได้แล้วไม่ควรwareและเหล่านี้ที่เลี้ยงสัตว์ปีกอื่น หากจำเป็นต้องเข้าเหล่านี้ที่เลี้ยงอื่นออกให้จดหมายพานะ
- ต้องทำความสะอาดและฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่ง เช่น ตัวรถ ล้อรถ
- ควรระมัดระวังตนเองโดยการใช้ผ้าปิดปากและมูก สวมแวนเดา ถุงมือ รองเท้าบูท ถุงมือ และอาบน้ำชำระร่างกาย พร้อมทั้งเปลี่ยนเสื้อผ้าหลังสัมผัสสัตว์ปีก

การป้องกันโรคในสัตว์ปีกในโรงบ่าสัตว์ปีก

- ไม่วับสัตว์ปีกป่วยเข้าโรงฆ่า
- ถ้ามีสัตว์ตายให้ทำลายด้วยการเผาหรือฝัง
- หากพบซากสัตว์ปีกหรือเครื่องในสัตว์ปีกมีความผิดปกติ เช่น มีจุดเลือดออก เลือดคลั่ง หรือมีสีคล้ำผิดปกติให้ทำลายซากสัตว์ปีกหรือเครื่องในสัตว์ปีกโดยการเผาหรือฝัง

รูป เกรี้องในสัตว์ปีกมีความผิดปกติ

- ล้างบริเวณที่ชำแหลกสัตว์ปีกให้สะอาดด้วยผงซักฟอก พร้อมทั้งราดหรือฉีดพ่นด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค

เอกสารอ้างอิง

กองกำจัดพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์. 2550. คู่มือการเลี้ยงไก่พื้นเมือง.

ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. กรุงเทพฯ. 22 หน้า
จิโรจน์ ศศิปริยัณฑ์. 2547. การจัดการและโรคสำคัญในไก่เนื้อ. บริษัท ธนาเพลส
แอนด์ กราฟฟิค จำกัด. กรุงเทพฯ. 232 หน้า.

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์. 2549. โรคสัตว์ปีก.

ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. กรุงเทพฯ. 13 หน้า

สวัสดิ์ ธรรมบุตร. 2545. การเลี้ยงไก่ชนและไก่พื้นเมือง. บริษัท นาคา
อินเตอร์มีเดีย จำกัด. กรุงเทพฯ. 112 หน้า.

สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์. 2548 คู่มือการทำลาย
สัตว์ปีกสำหรับผู้ปฏิบัติงาน. 28 หน้า.

สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์. 2550. การป้องกัน
โรคไข้หวัดนก. 28 หน้า.

ເລື່ອງສັຕວໃຫ້ໄດ້ພລດີ ຈະຕ້ອງນີ້

- * ສັຕວພັນຮຸດີ
- * ອາຫາຣດີ
- * ໂຮງເຮືອນບົດີ
- * ກາຮຈັດກາຮດີ
- * ກາຮຄວບຄຸມປ້ອງກັນໂຮຄດີ

ຫາກສັຕວປັກຂອງທ່ານນີ້ວ່າການດັ່ງຕ່ອໄປນີ້

- * ຕາຍກະກັນຫັນໂດຍໄນ່ແສດງວ່າການພິດປົກຕົນມາກວ່າຮ້ອຍລະ 5 ໃນ 2 ວັນ
- * ທຶນ ບນຍຸ່ງ ໄນກັນອາຫາຣ ກ້ອງເສີຍ ຫັກ ຄວບິດ
- * ມືນ້າມູກ ຮ້າຍໃຈໄນ່ອອກ ໄວວິນ ມີອົບເຫັນຢັງຄລ້າ ແລ້ວແກ້ໄຂປັບປຸງກັນໂຮຄ
- * ໄປລົດ ຮີເຊື້ອໄປນີ້ຮູ່ປ່ອງພິດປົກຕົນ

ຮັບແຈ້ງເຈົ້າໜ້າກີ່ປະຕູສັຕວກ້ອງກີ່ກັນກີ່

ກຽບປະຕູສັຕວໜ່ວງໃຍເກເບຕຣກຣໄທຢ ຮ່ວມໃຈປ້ອງກັນໂຮຄໄຟ້ຫວັດນກວຍ່າງດູກວົງ